Шпак Юлія Бориславівна,
молодша наукова співробітниця відділу міжнародного співробітництва та підготовки експертів лабораторії організації наукової, методичної діяльності, нормативного забезпечення, міжнародного співробітництва та підготовки експертів Київського науково-дослідного інституту судових експертиз Міністерства юстиції України

Чернявська Олена Сергіївна,
судова експертка відділу фоноскопічних, комп'ютерно-технічних та телекомунікаційних досліджень лабораторії криміналістичних видів досліджень Київського науково-дослідного інституту судових експертиз Міністерства юстиції України

«СМЕРТНА КАРА» ДЛЯ ІНОЗЕМНИХ ДОБРОВОЛЬЦІВ: АНАЛІЗ ЧЕРЕЗ ПРИЗМУ ПОРУШЕННЯ НАЦІОАНЛЬНОГО ЗАКОНОДАВСТВА І МІЖНАРОДНОГО ПРАВА

Порушення прав людини, на жаль, значною мірою нормалізувалися на тлі численних правопорушень, що вчиняються під час війни із російською федерацією. Повідомлення про жорстокі злочини стали частиною повсякдення українців. Однак, деякі з них, винятково зухвалі й публічні, заслуговують особливої уваги.

9 червня 2022 року ЗМІ почали поширювати повідомлення про засудження до смертної кари трьох іноземців, які воювали у складі Збройних Сил України: марокканця Брахіма Саадуна і двох британців – Шона Піннера і Ейдена Асліна [1, 2]. Так званий «верховний суд» самопроголошеної республіки «звинуватив їх у «найманстві та у скоєнні дій, спрямованих на захоплення влади та повалення конституційного ладу «ДНР». Подібна новина дивує навіть зважаючи на положення законодавства так званої «ДНР», якими проголошується принцип гуманізму під час кримінального переслідування: «Покарання та інші заходи кримінально-правового характеру, які застосовуються до особи, яка вчинила злочин, не можуть мати на меті заподіяння фізичних страждань або приниження людської гідності» [3]. Зазначене суперечить не лише здоровому

глузду, а й нормам національного законодавства України і міжнародного права.

Відповідно до Протоколу № 6 до Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод, який стосується скасування смертної кари, що є невід'ємною частиною Конвенції, смертна кара скасовується і є категорично забороненою: «Нікого не може бути засуджено до такого покарання або страчено» [4]. Оскільки окремі тимчасово окуповані райони Донецької та Луганської областей є невід'ємною частиною території України, то дія цих положень поширюється і на них.

Положення статті 47 Женевської конвенції про захист цивільного населення від 12.08.1949 року зазначають: «Особи, що перебувають під захистом, які знаходяться на окупованій території не будуть у жодному разі та жодним чином позбавлені переваг цієї Конвенції у зв'язку з будь-якими змінами, запровадженими стосовно керівних установ чи управління цією територією внаслідок її окупації, або у зв'язку з будь-якою угодою, укладеною між владою окупованої території та владою окупаційної держави, або у зв'язку з анексією окупаційною державою всієї або частини окупованої території.». Крім того, стаття 75 вказує, що: «У жодному разі людина, що була засуджена до смертної кари, не повинна бути позбавлена права звертатися з проханням про помилування. Жодного смертного вироку не буде виконано до завершення шестимісячного періоду з моменту, коли держава-покровителька отримає повідомлення про остаточне рішення суду, що підтверджує смертну кару чи рішення про відмову стосовно помилування» [5]. Ще одне порушення зазначених норм полягає у наданні Брахіму Саадуну, Шону Піннеру і Ейдену Асліну всього одного місяця на оскарження так званого вироку.

Посилаючись на положення статті 39 Регламенту суду, яка надає палаті Суду або голові палати суду право вказати сторонам, який тимчасовий захід, на її думку, слід вжити в інтересах сторін або в інтересах належного провадження у справі, Суд наказав Уряду України забезпечити, наскільки це можливо, дотримання прав заявників, передбачених Конвенцією [8]. Суд наголосив також, що питання юрисдикції території, де утримуються засуджені, активно розглядається Великою палатою Суду у справі Україна та Нідерланди проти Росії (заяви № 8019/16, 43800/14 та 28525/20) і що Російський Уряд залишався зобов'язаним відповідно до статті 34 жодним чином не перешкоджати ефективному здійсненню права на індивідуальне звернення [10]. Уряд Російської Федерації Суд зобов'язав забезпечити, щоб смертна кара, винесена щодо заявників, не була виконана;

забезпечити належні умови їх утримання; та надати їм необхідну медичну допомогу та ліки. Також російський уряд зобов'язується надати протягом двох тижнів інформацію, щодо дій та заходів були вжиті для забезпечення дотримання Конвенційних прав засуджених. І у цьому контексті Суд нагадав Уряду Російської Федерації, що тимчасовий захід, застосований 1 березня 2022 року у справі «Україна проти Росії» (X) (№ 11055/22), залишається чинним, тобто Російська Федерація повинна утримуватися від військових нападів на цивільних осіб і цивільні об'єкти, включаючи житлові приміщення, транспортні засоби екстреної допомоги та інші спеціально захищені цивільні об'єкти, такі як школи та лікарні, і негайно забезпечити безпеку медичних установ, персоналу та транспортних засобів екстреної допомоги на території, що піддається нападу або облога російськими військами [6]. Однак, систематичне недотримання владою РФ зобов'язань щодо дотримання прав людини та ігнорування усіх попередніх вимог ЄСПЛ не залишають сподівань на краще.

Право на життя виступає одним із фундаментальних природних прав людини і на даному етапі розвитку людства здається, що цей факт є очевидним. На жаль, проаналізована ситуація демонструє, що смертна кара, застосування якої навіть в умовах збройного конфлікту не визнається виправданим, досі залишається актуальною проблемою ще й майже у самому серці Європи. Наразі ми можемо лише спостерігати розглянуті події і пам'ятати, що кожна людина повинна мати у своєму доступі можливість себе захистити у межах судової процедури.

Список використаних джерел

1. ECHR. European Court grants urgent measures in cases lodged by two British prisoners of war sentenced to death in the so-called "Donetsk People's Republic". URL: https://hudoc.echr.coe.int/app/conversion/pdf/?library=ECHR&id=003-7374152-10078472&filename=Urgent%20measures%20in%20cases%20lodged%20by%20two%20British%20prisoners%20of%20war%20sentenced%20to%20death%20in%20the%20so-called%20Donetsk%20People%27s%20Republic.pdf.

2. ECHR. European Court grants urgent measures in case of prisoner of war sentenced to death in the so-called "Donetsk People's Republic". URL: https://hudoc.echr.coe.int/app/conversion/pdf/?library=ECHR&id=003-7361906-10058158&filename=European%20Court%20grants%20urgent%20measure

s%20in%20case%20of%20prisoner%20of%20war%20sentenced%20to%20death%20in%20the%20so-called%20%E2%80%9CDonetsk%20People%E2%80%99s%20Republic%E2%80%9D.pdf.

3. Уголовый кодекс Донецкой Народной республики. URL: https://dnrsovet.su/zakonodatelnaya-deyatelnost/dokumenty-verhovnogo-soveta-dnr/ugolovnyj-kodeks-donetskoj-narodnoj-respubliki/.

4. Протокол N 6 до Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод, який стосується скасування смертної кари (укр) : Протокол; Рада Європи від 28.04.1983 № 6 // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/go/994_802 (дата звернення: 07.07.2022).

5. Конвенція про захист цивільного населення під час війни : Організація Об'єднаних Націй від 12.08.1949 // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_154#Text (дата звернення: 07.07.2022).

6. Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини : Закон України від 23.02.2006 № 3477-IV // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/go/3477-15 (дата звернення: 07.07.2022).

7. Про забезпечення прав і свобод громадян та правовий режим на тимчасово окупованій території України : Закон України від 15.04.2014 № 1207-VII // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/go/1207-18 (дата звернення: 08.07.2022)).

8. Rules of Court [Електронний ресурс]. URL: https://www.echr.coe.int/Documents/Rules_Court_ENG.pdf.

9. Регламент суду : Регламент; Міжнародні суди від 04.11.1998 // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/go/980_067 (дата звернення: 08.07.2022).

10. Ukraine and the Netherlands v. Russia [Електронний ресурс]. URL: https://hudoc.echr.coe.int/eng-press?i=003-7240617-9852450.